Lähettäjä: Kalle Varis <kalle.varis@samediggi.fi>
Lähetetty: perjantai 20. tammikuuta 2023 16.19
Aihe: Lisätietoa vastauksena valiokunnan tämänpäiväisiin 20.1. kysymyksiin

Hei!

Lisävastauksena valiokunnan tämän päiväisiin kysymyksiin Saamelaiskäräjät toteaa seuraavaa: Edustaja Lohen kysymykseen, joka liittyi hallituksen esityksen 3 §:n terminologiaan ensiksi opittu kieli vrt. "kotikieli", Saamelaiskäräjät pyytää valiokuntaa kiinnittämään huomioita siihen, että vaikka em. suomen kielen termit sisältävät jonkin asteisen vivahde eron, on termin kotikieli - tausta skandinaavisten kielten terminologiassa. Sen sijaan sen Norjan lainsäätäjän "kotikielelle", tarkoittama merkityssisältö on lähtökohtaisesti ollut sama kuin suomen kielen ensiksi opitussa kielessä, josta Suomen lainsäädännössä on kyse.

Toisin sanoen Norjan kotikieli-termillä tarkoitetaan samaa kuin Suomessa ensimmäisellä kielellä, eli äidinkieltä, mikä käy ilmi Norjan saamelaislain esitöistä.
Norjassa saamelaiskäräjät aloitti toimintansa vuodesta 1989. Norjan saamelaiskäräjien esikuvana taas toimi Suomessa 1973 perustettu saamelaisvaltuuskunta eli Sámi parlamenta ja sitä säädellyt asetus saamelaisvaltuuskunnasta.

Asetus saamelaisvaltuuskunnasta (16.11.1990/988), 1 § 2 mom. (alkuperäinen asetus annettu 9.11.1973)
Saamelaisella tarkoitetaan tässä asetuksessa henkilöä, joka pitää itseään saamelaisena, edellyttäen, että hän itse tai ainakin yksi hänen vanhemmistaan tai isovanhemmistaan on oppinut saamen kielen ensimmäisenä kielenään.
Norjan saamelaislaki v. 1987 nr. 56, minkä § 2-6 on tänäkin päivänä voimassa samansisältöisenä. Ko. lain esityöt, joissa suoraan viitataan em. asetuksen tekstiin sivulla 119 Ot.prp. nr 33 1986–87, (https://www.stortinget.no/nn/Saker-og-publikasjonar/Stortingsforhandlingar/Lesevisning/?p=1986-87&paid=4&wid=a&psid=DIVL798&pgid=a_0573)

Termin Ensiksi opittu kieli muuttaminen ja viittaaminen esim. em. Norjan lainsäädännön esityö asiakirjaan ei selventäisi esitystä, vaan aiheuttaisi päinvastoin sekaannusta asiaan, Norjan lain esitöiden johtaessa takaisin Suomen nykyisen lain sisältämään terminologiaan.

Edustaja Forsgrénin kysymyksiin liittyen toteamme lisäksi seuraavaa:

Hallituksen esityksen sisältämät ehdotukset eivät ole miltään osin Suomea velvoittavien ihmisoikeussopimusten tai niiden noudattamista valvovien elinten suositusten tai päätösten vastaisia. Esityksellä on tarkoitus päin vastoin panna täytäntöön YK:n ihmisoikeuskomitean suomella antamien huomautusten edellyttämät toimet.
Missään kansainvälisessä sopimuksessa ei määritellä alkuperäiskansaan kuulumisen kriteeristöä, eikä näin voisi ollakkaan, koska kuten valiokunnan kuulemisessakin toimme esille, vakiintuneen kansainvälisen alkuperäiskansaoikeuden mukaan kuuluu alkuperäiskansan itsemääräämisoikeuden piiriin päättää omasta identiteetistään ja niistä kriteereistä ja menettelyistä omien perinteidensä mukaisesti, joita ryhmäänsä kuulumiseen liittyy. Tähän kokonaisuuteen kuuluu luonnollisesti Suomen lainsäädännössä muun perus- ja ihmisoikeudellisen järjestelmän kunnioittaminen, eivätkä

kriteerit ja menettelyt tältä pohjalta voi olla syrjiviä tai perustua mielivaltaan. Tältä pohjalta hallituksen esitykseen on myös tuotu esille Saamelaiskäräjien vastuu ja korostettu velvollisuus toimia näiden rajojen puitteissa kaikkien ihmisoikeuksia kunnioittaen ja periaate on myös kirjattu hallituksen esityksen uudeksi 5§:n 4 momentiksi, jonka mukaan:

"Tehtäviinsä kuuluvissa asioissa saamelaiskäräjien on osaltaan turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Saamelaiskäräjien on kohdeltava kaikkia ihmisiä yhdenvertaisesti ja sukupuolten tasa-arvoa edistäen sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään."

Syrjinnän ja mielivallan käytön osalta vaaliluettellon ottamista koskevien päätösten yhteydessä Korkein hallinto-oikeus lisäksi säilyy ylimpänä valitusinstanssina, joten tältä osin esityksessä on Saamelaiskäräjien käsityksen mukaan asianmukaisesti huomioitu yksilön oikeusturva, sekä se, että vaaliluettelon uudelleen muodostamisessa tullaan jokaisen luetteloon hakijan osalta asia ratkaisemaan yhdenvertaisesti, samojen objektiivisten perusteiden nojalla, eli kysymys etnisestä puhdistuksesta tai tähän liittyvästä mielivaltaisesta menettelystä ei perustu esityksen sisältöön tai muihinkaan faktatietoihin.

Toivottavasti tämä selvensi asiaa. Mikäli valiokunnan jäsenillä jäi vielä kysymyksiä tai epähuomiossa en huomannut vastata johon esitettyyn seikkaan, pyydän toimittamaan lisäkysymykset tai tarkennukset sähköpostitse, niin vastaamme niihin pikimmiten.

Ystävällisin terveisin,

Kalle Varis, lakimiessihteeri Saamelaiskäräjät